

בע"ה

יום שני יום טוב לישראל חמשה עשר לחודש אב תשנ"ג.

לכבוד...

שלום וברכה וכל הטוב בעולם.

בפתיחה לפסיקתא דרב כהנא להפטרות השבת הבעל"מ "ותאמר ציון עזבני ה' וגו'", מובא הפסוק מתהילים (ע"ז,ז): "אזכרה נגינתי בלילה עם לבבי אישיחה ויחפש רוחי". לפסוק זה מובאים שני פירושים. אחד של רבי אייבו: "אמרה כנסת ישראל לפני הק', רבון העולמים נזכרת אני שבר שהושברתי במלכויות, כמה דאת או' "אשר מגן צריך בידך" (בראשית י"ד, כ'). רבי אייבו דורש לשון נגינתי כמו תבוסתי, שברי, כמו בפסוק מפרשת לך לך, ולילה מלשון אסון וחשכה – העדר אור ושמחה.

רבי יהודה ורבי סימון אומרים: "אמרה כנסת ישראל לפני הק', רבון העולמים נזכרת אני שירים ששרתי לפניך בלילות, כמה דאת או' "ונגינותי ננגן כל ימי חיינו על בית ה'" (ישעיה ל"ח, כ'). "בלילה" ולילו של פרעה לילה וכו', ולילו של גדעון לילה וכו', ולילו של מנחיים לילה וכו'. הם דורשים את לשון נגינתי – כלשון של נגינה ממש, לשון של שירה ושמחה, וענין הלילה הוא בהיות הלילה זמן ישועה.

דרשת רבי אייבו שהלילה הוא לשון של העדר אורה ושמחה, לכאורה קרובה יותר לפשט, ולכן הוא צריך לדרוש לשון נגינתי כמו תבוסתי. אבל דרשת רבי יהודה ורבי סימון המפרשת לילה סתם כזמן ישועה, צריכה ביאור.

אדם עובד עבודתו ביום – בזמן שהוא יכול לראות, להבחין ולשפוט בין טוב לו לרע לו. בלילה, אין האדם והעולם פעילים בדרך כלל, ולכן עולם הטבע, והאנשים השייכים לעולם זה, נחים בלילה. אבל עם ישראל ההולך תמיד מחיל אל חיל, ואין לו מנוחה אף פעם, קובע את הלילה להתקשרות עם רבון העולמים. ביום פועל האדם ביכולת שהוענקה לו, בשכלו וטוב לבבו. בלילה מקבל אדם מישראל, והאומה כולה, שפע ברכה הרבה מעבר למה ששייך לתת לפי המעשים והיכולת, אם הם, האדם והאומה, פותחים את לבבם לקבל. לכן בכל פעם שעמדה על הפרק ההבחנה בין ישראל לאומות במלוא משמעותה, ובין אלוהינו לאלוהי העמים, היה הדבר בלילה. הקליטה, הישועה והשמחה של הלילה, הם עיקר ייחודו של עם ישראל, והם הנזכרים על ידו כאשר "ויחפש רוחי" – כאשר הוא מפשפש במעשיו ובודק את מעמדו. אדם מישראל, ימיו קודש לתפישה, השגה והבנה, והלילה קודש לקליטה וגדילה.

¹³⁷ בחודשי ניסן ואב ("בין – הזמנים"), נהג רה"י לשלוח מכתבים לתלמידי הישיבה ובהם ד"ת קצר לקראת פתיחת הזמן החדש. בחרנו להביא שתי דוגמאות קצרות, בתקוה ששאר ביאורי המדרשים המופיעים במכתבים יופיעו אי"ה בעתיד כחלק מביאור מקיף על המדרש.

קוֹבֵץ שִׁפְתֵי כַהֵן

אני מברכך לרגל פתיחת שנת הלימודים הבעל"ט כי תזכה למילוי כל הכח החבוי בך, כבן תורה וכתלמיד לחכמי ישראל, גם בבחינת ההשקעה והעבודה השייכות ליום, וגם בבחינת קליטת הברכה בלילה.